

El pessebre és un món

Enric Benavent

Fer el pessebre és una tradició ben antiga i arrelada a Catalunya en la que hi estan vinculats un gran nombre de persones i institucions representatius de tot l'entramat social. Trobem pessebres en el sí de la família, en el marc d'institucions com escoles o centres de treball, casals, centres de dia, hospitals. En trobem als aparadors de botigues, en centres comercials, parròquies, places públiques. Des de la segona meitat del XIX hi ha un ric moviment associatiu al voltant del pessebrisme que ha promogut exposicions i concursos. Hi ha fires d'artesans del pessebre, es fan trobades de pessebristes, van apareixent nous artesans i artesanes que fan figures... i actualment trobem una presència important del pessebrisme a internet. Malgrat algunes veus parlen del declivi d'aquesta tradició, hem de considerar que actualment el pessebrisme és una tradició ben viva.

Tot aquest ric moviment ha estat força ignorat des de la perspectiva de recerca antropològica. Sempre s'ha vist el pessebrisme com una activitat menor, que probablement pel seu caràcter efímer, passa molt desapercebuda com a fenomen cultural fins i tot per molts dels seus practicants. Els pessebristes de les associacions ocupats gairebé exclusivament en les exposicions no han parat massa atenció a la vessant cultural de la seva pràctica, així que els progressos en l'estudi del pessebrisme són molt lents i de vegades incompresos pels mateixos que els haurien de promoure.

Una conseqüència d'aquesta mancança la constatem cada any quan llegim o veiem als mitjans com les informacions relatives al pessebrisme en molts casos no fan més que reproduir tòpics. Així sentirem una vegada i una altra que Sant Francesc va inventar el pessebre (quan realment va fer alguna cosa més que inventar-lo, si és que el va inventar) o que Carles III va portar de Nàpols aquesta tradició (quan realment aquí ja es feia pessebre) o veurem com el caganer és l'únic centre d'atenció informativa mentre al seu voltant apareixen cada any nous artesans i noves iniciatives al voltant del pessebre que passen desapercebudes.

Una de les riqueses del pessebre és que es tracta d'una autorepresentació de la societat. Cap als anys 20 hi va haver una tendència amb pretensions d'erudició que va rellevar dels pessebres la figura i la temàtica popular per figura hebraica i la temàtica històrica. El pessebre no és una reproducció històrica de res. És molt més que això és l'autorepresentació d'un poble, d'un grup, d'una família. Aquesta riquesa la veiem sobretot en els pessebres casolans,

escolars o fets amb voluntat d'actualitzar el missatge... i sovint és poc acceptada per qui considera el pessebre com una construcció preciosista. Mentre els estudiosos del pessebre Josep M. Garrut i el P. Basili de Rubí cap als anys 50 ja parlaven de la necessitat de contemporaneitzar el pessebre o d'inserir el naixement de Jesús en la pròpia història, avui, més de mig segle més tard encara no es veuen amb bons ulls algunes iniciatives de pessebre contemporani que s'han fet, per exemple, a la Plaça de Sant Jaume de Barcelona.

Hi ha un llarg camí per recórrer en l'estudi i en la valoració antropològica del pessebrisme com a activitat popular. Aquest és l'objectiu d'un col·lectiu heterogeni de pessebristes anomenat El Bou i la Mula (www.elbouilamula.net) que des de fa vuit anys es mou en aquest terreny, gairebé erm, de la recerca pessebrística.

ENRIC BENAVENT VALLÈS